

Open Access Week 2019

0 comments

Autoři:

[Inspektor, Tomáš](#)

Vydání:

[2019, ročník 23, číslo 4](#)

Rubrika:

[Zprávy, reportáže a glosy](#)

Úvod

Stejně jako v předchozích letech, tak i v roce 2019 proběhla na konci října celosvětová akce **Open Access Week**. Oficiální motto letošního ročníku bylo „**Open for Whom? Equity in Open Knowledge**“. Cílem je propagace a podpora otevřeného přístupu k vědeckým informacím. Tato důležitá iniciativa pro rozvoj současné vědy má v akademické obci stále širší podporu. Není tomu divu, protože přináší spoustu výhod.

“Open for whom?” Volně přeloženo jako “Otevřeno komu?”. Za posledních 20 let prudce vzrostl počet otevřeně přístupných článků z pouhých 523 článků v roce 2001 až na dnešní statisíce ([OASPA](#)). Nyní, když je otevřený přístup již natolik rozšířen ve vědecké komunikaci, tak bychom toho měli využívat k podpoře většímu rozšíření dále do praxe a k veřejnosti.

Logo Open Access Week 2019

Otevřeně přístupné články pomáhají autorům oslovit širší publikum a umožňují komukoli číst, sdílet a znovu použít publikovaný výzkum bez omezení. Je však samotný článek dostačující? Poskytuje čtenářům ze všech odvětví dostatek souvislostí, aby vše pochopili správně?

Čím více kontextu autoři dají do své práce, tím pravděpodobněji budou budoucí výzkumníci schopni jejich výzkum replikovat a stavět na nich dále. Kromě plného přístupu k samotným článkům, by se měla zvýšit i transparentnost celého výzkumného procesu a dát k dispozici data, zdrojové kódy či vyjádření a hodnocení recenzentů.

Pokud všem otevřeme všechny kroky výzkumu a kompletní výsledky, můžeme zvýšit porozumění veřejnosti a důvěru ve vědu a zároveň urychlit vědecký pokrok.

Open Access Week na vybraných univerzitách

Na **Západočeské univerzitě v Plzni** využili webinářů Univerzity Karlovy, které promítali v počítačové učebně. K tomu v časech mimo webináře nabízeli konzultační hodiny s OA tematikou (OA obecně, Digitální knihovna ZČU, ukládání publikační činnosti do OBD dle OA, predátoři, evropské projekty). Vše podpořili letáky a Doriskami v oranžových tričkách.

Na **UJEP** proběhlo standardní kolečko poskytování informací a rozšiřování povědomí o OA iniciativě mezi studenty a akademickými pracovníky. Hlavním informačním bodem byla Vědecká knihovna UJEP, resp. pořádaný seminář, který se mimo jiné dotkl i témat spjatých s OA, repozitářů, jednoznačných identifikátorů autorů, elektronických zdrojů v OA režimu aj. Akci provázela letáková a informační kampaň.

Vzhledem k časové kolizi s další akcí, proběhl hlavní program na půdě **VŠB-TU Ostrava** již o týden dříve s tím, že oficiální slogan kampaně, těžko adekvátním způsobem přeložitelný do češtiny, byl nahrazen českým volným ekvivalentem **Znalosti pro všechny**.

Logo Open Access Week 2019 na VŠB-TU Ostrava

V úterý 15. 10. 2019 dopoledne se konalo pro zájemce z řad studentů a zaměstnanců univerzity promítání amerického dokumentárního filmu [Paywall: The Business of Scholarship](#), který se zaměřuje na mnohdy neetické praktiky průmyslu akademického publikování a na snahu o jeho zreformování právě politikou otevřeného přístupu. Během zajímavých rozhovorů se představilo množství akademiků, vědců, studentů či představitelů významných firem, kteří sdíleli svůj pohled na současný stav vědy a na potřebu praktikování otevřeného přístupu.

Odpolední blok pak proběhl ve znamení úsluví škola hrou. Pro zájemce byla připravena úniková hra, která popularizační a nenásilnou formou představila základní principy vědeckého publikování a modelu open access. Ústřední postavou hry byl docent Vlákno, propagátor studia na VŠB-TUO, proslavený záchranou naší planety právě díky znalostem nabytým studiem techniky na VŠB-TUO. V únikové hře se však představil v opačném světle. Zbláznil se, ukradl a uzamkl veškerý výzkum univerzity, aby jej mohl rozprodat a zbohatnout.

Úkolem hráčů bylo šíleného docenta porazit – prokousat se sérií hádanek a hlavolamů, celý výzkum osvobodit a všem opět zpřístupnit. Na konci hráče čekala truhla s pokladem. Hra vycházela z původního [originálu](#) autorky Katrine Sundsbø z univerzity v Essexu. Překladu a úpravy do českého prostředí se s grácií zhostila Nela Stebnická a veškeré materiály jsou volně k dispozici v repozitáři [DSpace](#).

Účastníci únikové hry

Ve čtvrtek 17. 10. 2019 byl na programu dne seminář. Přihlášení účastníci se dozvěděli základní informace o problematice otevřeného přístupu, o službách a nástrojích pro vyhledávání otevřených zdrojů a o identifikátoru ORCID a jeho využití nejen na půdě naší univerzity, ale i ve vědeckém prostředí obecně.

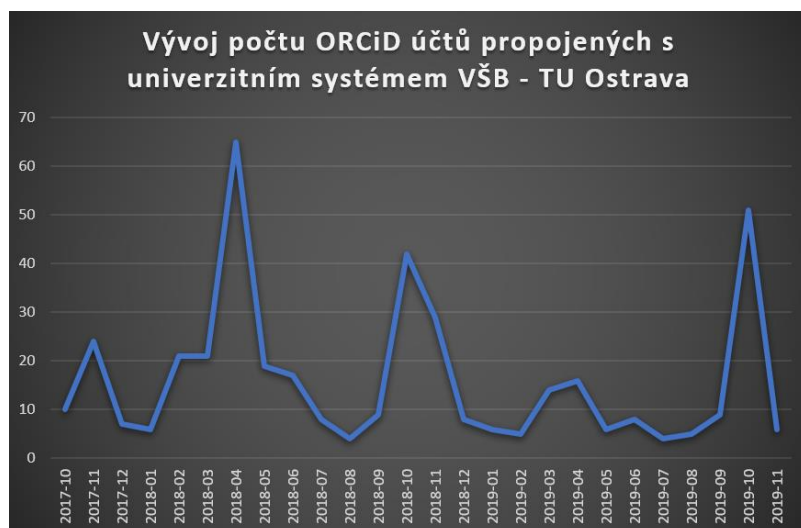
Program na VŠB-TUO

Hlavní program v podobě trojúhelníku film-hra-seminář doplnily podpůrné aktivity probíhající již od počátku října. Byla spuštěna e-mailová kampaň zacílená na akademiky, výzkumné pracovníky a doktorandy s cílem rozšířit povědomí o **autorském identifikátoru ORCID**. Kampaň nebyla plošná, ale zaměřila se na aktivní autory, tzn. na ty osoby, které měly v posledním roce alespoň jednu publikaci v citační databázi Web of Science. Osloveni byli jednak ti, kteří ORCID neměli vůbec založený, ale i ti, kteří ORCID již založený měli, ale neměli ho propojený s univerzitním systémem UNIS. Celkem bylo osloveno cirká 270 osob napříč všemi fakultami a útvary.

Součástí emailů bylo představení výhod a využití tohoto identifikátoru a přínosy v případě propojení s univerzitním systémem. Nedílnou součástí byl odkaz na podrobný návod, jak si založit a používat ORCID na VŠB-TUO. Dle statistik Centra informační služeb, se od spuštění této kampaně během následujícího propojilo s našim univerzitním systémem více než

5 desítek nových ORCID účtů. Procentuálně vyjádřeno jde o **15 % nárůst** oproti stavu před spuštěním kampaně.

Níže uvedený graf zobrazuje po jednotlivých měsících vývoj počtu ORCID účtů propojených s univerzitním systémem VŠB – TU Ostrava. Největší nárůst byl zaznamenán v dubnu 2018 po školení, které Ústřední knihovna pořádala na Ekonomické fakultě. Další dva vrcholy jsou spojeny s letošním a loňským týdnem otevřeného přístupu. Jak je vidět, uspořádání jak živého školení, tak i emailové kampaně přineslo pozitivní odezvy, takže v těchto akcích budeme pokračovat i nadále.

Graf vývoje počtu ORCID účtů na VŠB-TUO

A v neposlední řadě byla zorganizována přednáška pro Centrum projektové podpory VŠB-TUO, v rámci které si zaměstnanci knihovny připravili přednášky na téma vědeckého publikování, Open Science na VŠB-TUO, Open Access v programu Horizont 2020 a další.

Mendelova univerzita v Brně se i v roce 2019 připojila k mezinárodní akci Open Access week. Propagace akce na otevřené publikování probíhala prostřednictvím posterů, propagačních letáků, aktuálních informací na webových stránkách Ústřední knihovny a Informačního centra a na Facebooku.

Výstava posterů na podporu Open Access byla instalována od 21.10. do 8.11.2019 na třech místech univerzity. Studenti a akademičtí pracovníci na vystavených posterech mohli najít novinky v rámci OA na univerzitě, novinky v databázi Web of Science a také novinky v rámci podpory při prověřování predátorských časopisů.

V letošním roce knihovna zprostředkovala přednášku Metriky časopisů v databázi Journal Citation Reports od společnosti Clarivate Analytics. Téma přednášky bylo zvoleno dobře vzhledem k zájmu a účasti jak studentů, tak akademických pracovníků.

Další aktivitou akce byla propagace sběru dat o poplatcích za otevřené publikování v časopisech (APC). Mendelova univerzita úspěšně provedla a předala sběr dat o APC poplatcích za rok 2018. Podíl Open Access článků autorů z MENDELU byl 46,25 %.

Knihovna MENDELU podala v roce 2019 žádost o projekt na podporu otevřeného přístupu k vědeckým výsledkům. Projekt byl následně přidělen a bude řešen v období let 2020-

2022. Výsledkem projektu bude vybudování strategie Open Access na univerzitě a podpora publikujících autorů.

- MENDELU
- Ústav
- vědecko-pedagogických
- informací a služeb

Bud'te OPEN

Ani otevřená věda není zadarmo!

Náklady hradí autor jako Article Processing Charge – poplatek za zveřejnění článku.

Knihovna MENDELU se zapojuje do celorepublikového sběru Article Processing Charge dat v rámci Akčního plánu Národní strategie otevřeného přístupu k vědeckým informacím ČR.

Proč je to třeba?
Je potřeba zjistit celkové náklady za uvolnění OA článků a na národní úrovni vyjednat slevy na těchto poplatcích do budoucna!

Spolupracujme společně!
Knihovna v září 2019 požádá autory OA článků, aby jí sdělili platbu za APC nebo zaslali kopii faktury za publikování článků.

Article processing charge

Article payment

APC payments

Article Processing Fee

APC Fee

Article Open

Poplatky za otevřené publikování

 International
ACCESS WEEK
21.–27. října 2019

<http://uvis.mendelu.cz/open-access-week>
www.openaccess.cz
www.openaccessweek.org

Propagační poster MENDELU

Karlova Univerzita se do aktivit Open Access Weeku zapojila organizací řady přednášek na různých fakultách na téma otevřeného přístupu a predátorských časopisů. Největšího zájmu se těšila přednáška v rámci “ozvěň OAW19 na UK” v Hradci Králové, které se zúčastnilo cca 50 osob z řad vědeckých pracovníků a studentů DSP, včetně zástupců vedení LF HK. Na druhé lékařské fakultě přednášel na téma “Podvodnická (predátorská) periodika - fenomén naší doby” PhDr. Kubeš.

Ti časově vytížení měli jedinečnou možnost zúčastnit se Týdne otevřeného přístupu alespoň vzdáleně, a to prostřednictvím série online přednášek (OAWebinářů). Tomuto formátu se dostalo značné pozitivní odezvy.

Po celý týden se mohli studenti a zaměstnanci Lékařské fakulty v Plzni zastavit v knihovně a využít konzultačních dvouhodinovek k open access.

Týden byl pomyslně zahájen v pondělí v Kampusu Hybernská promítáním filmu Zázračné dítě internetu: Příběh Aarona Swartze, který otvírá otázku bezpečnosti na internetu. Na

tomtéž místě proběhl následující den workshop pro doktorandy nesoucí název Otevřený přístup – od teorie k publikační praxi, na kterém se účastníci seznámili se základními nástroji otevřeného přístupu a naučili se jak rozeznat predátorské časopisy.

Na workshop navázala Mezioborová diskuze o open science (nejen) na UK s akademici ze tří fakult UK, kteří sami praktikují vědu otevřeně. Účastníky diskuse byli prof. Jaroslav Flegr (PřF UK), dr. Eva Lehečková (FF UK), dr. Pavel Straňák (MFF UK) a dr. Michal Křen (FF UK). Diskuze se následně neformálně přesunula do kavárny Hlína v kampusu, kde probíhal živý rozhovor akademiků a knihovníků na téma open science.

Mezioborová diskuze o open science

Závěr

Téma otevřeného přístupu si v dnešním informačním věku zaslouhuje naši plnou pozornost. Slibuje okamžitý, bezplatný, trvalý a svobodný přístup k vědeckým informacím, je tedy cestou ke snadnějšímu vyhledávání informací, k plynulejší návaznosti na již existující výzkum, k rychlejšímu růstu vyspělé společnosti. Propagace otevřeného přístupu je důležitá, ale ukazuje se, že čím dál méně pracovišť připravuje akce v rámci Open Access Week, protože zájem ze strany cílové skupiny je malý. Je tedy na zvážení, zda má smysl tomu věnovat tolik úsilí, času a energie. Jako přínosnější se totiž jeví systematický podpora v průběhu celého roku a cílené školení na konkrétní služby spojené např. s hodnocením vědy.

Poznámka: Zpráva vznikla na základě informací poskytnutých kolegy z univerzitních knihoven, jmenovitě přispěli: Miroslava Pourová (ZČU), Jiří Mašek (UJEP), Naděžda Fasurová (MENDELU), Tereza Simandlová a Šárka Grofová (UK).